

СТАНОВИЩЕ

за придобиване на образователна и научна степен "доктор"
по професионално направление 3.8. Икономика,
докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската
дейност”
по обявена процедура от ИУ - Варна

Настоящото становище е изготвено съгласно примерната структура за формата и съдържанието на становище, написано от член на научно жури, за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по обявена процедура от ИУ – Варна.

Изготвил становището: проф. д-р Атанас Блажев Атанасов с научна специалност "Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност", член на катедра "Счетоводна отчетност" в СА "Д. А. Ценов" – Свищов и член на научно жури, съгласно Заповед № РД-06-1842/02.07.2019 г. на Ректора на ИУ – Варна, в съответствие с разпоредбите на чл. 9 от ЗРАСРБ, чл. 30, ал. 3 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл. 36, ал. 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИУ – Варна, решение на Факултетния съвет на Финансово-счетоводен факултет (Протокол № 7/26.06.2019 г.) и решение от заседание на Научното жури от 08.07.2019 г. в съответствие с изискванията на чл. 2, ал. 8 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и чл. 37, ал. 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИУ – Варна.

Автор на дисертационния труд: Галин Иванов Марков

Тема на дисертационния труд: "Методически аспекти на оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България"

Предмет на изследване в представения дисертационен труд са преимуществата и недостатъците на възприетия технологичен способ за оценка и управление на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България.

Основната теза на дисертационния труд е, че подобряването на методиката за оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България се налага както поради комплексния характер на риска, така и в резултат на концептуалния и емпиричен характер на дейностите по неговата оценка и управление.

Обемът на разработката е 214 стандартни страници и се състои от: заглавна страница; съдържание; увод; изложение (три глави); заключение и списък с използваната литература (вкл. 127 бр. книги и специализирана научна литература на кирилица и латиница, 19 бр. нормативни актове и указания, 29 бр. публикации в интернет). Литературните източници и действащите нормативни документи са използвани добросъвестно. Това се потвърждава и от собственоръчно написаната и приложена към автореферата декларация за оригиналност от автора. В изложението са оформени 35 бр. таблици и 4 бр. фигури. В дисертационния труд са включени и 7 бр. приложения (65 стр.).

Изследователската теза на дисертационния труд е сполучливо формулирана и аргументирано защитена. Това дава основание разработката да се характеризира като едно завършено, актуално, монографично изследване, и като своевременен и обоснован опит да се отговори адекватно на настоящите теоретико-приложни потребности по отношение методическите аспекти на оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България.

Методологията на изследването е приложена коректно, като се формулират проблеми и се предлагат начини за тяхното решаване. В този контекст се правят съответни анализи, обобщения, изводи и препоръки. От съдържанието на дисертационния труд проличава, че авторът притежава задълбочени теоретични знания по очертаната проблематика и способности за осъществяване на самостоятелни научни изследвания.

В техническо и стилово отношение работата е на много добро ниво. Обемът ѝ е оптимален и дава възможност да се обоснове и защити изследователската теза в теоретичен и практико-приложен аспект.

Авторефератът отразява обективно, ясно, точно и пълно съдържанието на дисертационния труд и представя вярно неговите положителни качества. Конфигурацията на изложението му съответства на логическата ос на изследването.

Част от авторските виждания са придобили подобаваща публичност. Доказателство за това е, че по темата на дисертационния труд са публикувани две самостоятелни статии на докторанта в реномирано научно списание и един самостоятелен доклад от международна научна конференция.

В дисертационния труд се очертават следните **научни и научно-приложни приноси**:

- Въз основа на задълбочено изследване на теоретични постановки и нормативни документи е предложен авторов вариант на дефиниция за риска с концептуален и интердисциплинарен характер.

- В резултат от изследване на актуалните концепции за класификация на риска в националната и световна литература се аргументира нова систематизация на общия риск с акцент върху неговите проявления във вътрешния контрол. Това е предпоставка за разработка и технологично усъвършенстване на методическия инструментариум за оценка и управление на общия риск.

- Посредством анализ на модерните теории е изведена нова класификация за финансовия риск, която дава възможности за разкриване на характерните черти на финансовата несигурност – типична за вътрешния финансов контрол. В този контекст очертаните критерии за подредба на финансовия риск могат да бъдат основание при усъвършенстване на различни техники за неговата оценка и управление.

- Следствие проучване на значителен обем национална и международна специализирана литература е синтезирана авторова дефиниция за управлението на риска с цел разкриване характерните черти на процеса, тяхната роля за ефективното, ефикасното и икономичното му протичане и свеждането им до спецификата на вътрешния контрол.

- На база схващането, че от една страна класификацията на стопанските отрасли от гледна точка източниците на тяхното финансиране има пряко отношение към контрола върху дейността им, и от друга страна, че оценката и управлението на риска са присъщи за контрола, е представено авторово определение за същността на публичния сектор и е формулирано мнение, че концептуалните насоки на този сектор са пряко свързани с възможностите за контролни дейности в неговите елементи.

- Чрез анализ на резултатите от проведено анкетно проучване са посочени организационните и правните предпоставки за подобряване на препоръчителната методология за оценка и управление на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България. Въз основа на това са изведени възможните решения пред съществуващите проблеми.

По отношение на разработката могат да се посочат следните **бележки и препоръки**, които не омаловажават безспорно положителните ѝ качества:

- Препоръчително е да се прецизират аргументите при част от авторските предложения, изводи и обобщения;

- На отделни места в изложението на дисертационния труд се допуска превес на описателния над изследователския характер.

По дисертационния труд бих отправил следния **въпрос**:

- Каква перспектива вижда докторантът относно възможностите за прилагане на метода „трите линии на защита“ при управлението на риска и вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България?

На основание качествата на дисертационния труд в **заключение** изразявам положителната си оценка и препоръчвам на уважаемото научно жури да гласува за придобиване на образователната и научна степен “доктор” по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма “Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност” от Галин Иванов Марков.

10.09.2019 г.

Изготвил становището:...

(проф. д-р Ат. Атанасов)

ДО
Председателя на Научното жури
за оценяване на дисертационния труд
на Галин Иванов Марков,
Икономически университет, Варна

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Васил Николов Янков, Бургаски свободен университет, Образователна програма „Счетоводство и финанси“, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“.

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ към катедра „Счетоводна отчетност“, Финансово-счетоводен факултет, Икономически университет, гр. Варна.

Автор на дисертационния труд: Галин Иванов Марков, отчислен с право на защита.

Тема на дисертационния труд: „Методически аспекти на оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България“.

Основание за представяне на становището: член на Научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № РД 06-1842 от 02.07.2019 г. на Ректора на Икономически университет, гр. Варна и Протокол № 7 от 26.06.2019 г. на Факултетния съвет на Финансово-счетоводния факултет.

Обща характеристика на дисертационния труд

Уважаеми членове на Научното жури!

Представеният за становище дисертационен труд на тема „*Методически аспекти на оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България*“ е посветен на актуален и значим за теорията и практиката проблем. Разработен е в обем от 214 страници, структуриран, както следва: увод, три глави и заключение, списък на използвана литература и приложения. Посочената литература обхваща общо 127 заглавия, от които 57 на български език и 70 на чужд език. Отделно е представен списък на използвани 19 нормативни актове, пряко свързани с темата на изследването, и 29 публикации в Интернет. Приложенията, общо 7, са представени на 65 страници. В изложението са включени 35 таблици и 4 фигури. Определено, позитивно трябва да се оцени структурата на разработката, която дава възможност на докторанта за по-пълно и отчетливо разкриване на същността и съдържанието на избраната тема.

Видно от представените научни публикации, дисертационният труд е резултат на целенасочена и задълбочена изследователска дейност на докторанта Галин Марков. Във връзка с темата на дисертационния труд са представени три публикации: *един доклад* на международна научна конференция (2017 г.) и *две научни статии*, публикувани в електронното списание „*Икономика и компютърни науки*“, 2017 г. Взети в своята цялост - дисертационният труд, авторефератът и представените научни

публикации по темата. определено са продукт на самостоятелно научно изследване на основни проблеми, свързани с особеностите при оценката и управлението на риска във вътрешната контролна система в публичния сектор на Република България,

Представеният дисертационен труд има определена цел, предмет, обект и обхват на изследването. *Целта* на дисертацията е „да се изследват правилата, формите и средствата за оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България“ и се постига чрез решаването на три изследователски задачи:

1. Да се изведе дефиниция на риска за целите на разработката.
2. Да се представят особеностите на оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България.
3. Да се представят насоки за усъвършенстване на оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България.

Тезата на дисертационния труд се свежда до подобряването на методиката за оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България, чието доказване в хода на изложението на разработката е насочено към изследването на следните две изследователски *хипотези*:

1. Рискът е научна концепция.
2. Оценката и управлението на риска е процес с концептуален и емпиричен характер.

Ясно е формулирана *методиката на изследването*: методи и подходи, прилагани съобразно особеностите на изследвания обект, което позволява на докторанта да извърши емпиричното изследване в разработката и да аргументира тезата на изследването.

В съдържателно отношение, още в *увода* докторантът, макар и накратко, обосновава актуалността на избраната тема, която според него се предопределя от две предпоставки:

1. Ключовата роля на управлението на риска във вътрешно- контролната система в публичния сектор.
2. Мястото, което Република България заема в ежегодния доклад на неправителствената организация „Прозрачност без граници“, със заглавие „Индекс за възприемане на корупцията“ от 23.02.2019 г.

Изложението в *глава първа*, озаглавена „*Теоретични основи на риска*“, според нас, представя автора като научен работник със способности да обобщава и аргументира свои виждания по изследвания проблем. В тази част на дисертационната работа докторантът показва добро познаване на специализираната литература по изследвания проблем, а също и умения за представяне на различни виждания. В глава първа от дисертацията докторантът представя концептуалните основи на риска, като последователно са разгледани историческите и емоционалните му аспекти. В резултат на направения задълбочен анализ на актуалните разбирания за същността на риска се посочва, че „от гледна точка на икономическата теория понятието „риск“ е събитие, което може да донесе както печалба, така и загуба“. Прави впечатление изложението в т. 2 на глава първа „*Съвременни концепции за риска*“, където докторант Галин Марков представя идеята за двойствения подход при изследване на концептуалните насоки на риска в психологически и в рационален аспект. Като резултат, чрез направен задълбочен литературен обзор на рационалните схващания за риска, авторът застава зад твърдението, че рискът е фундаментална величина, определяща процеса по вземане на решения, която има двойствена природа. Тя носи в себе си възможността както за успех, така и за неуспех.

Допълнителни страни на разкриването на същността на риска са представени в т. 3 и т. 4 на глава първа от дисертационния труд. Като използва специфичен подход за разкриване същността на риска в т. 3 „*Финансово-контролните и правни аспекти на риска*“, авторът представя дефиниции на водещи професионални организации в областта на финансовото отчитане, управлението и контрола. Изследвана е връзката между риска и вътрешния контрол, а също и правните насоки на риска в областта на вътрешния финансов контрол. На тази основа авторът прави и съответни обобщения:

1. Рискът е неотменима част от системата за вътрешен контрол на организацията.

2. Рискът е онзи фактор, който обуславя структурата, съдържанието и предназначението на изследваните концепции за вътрешен контрол.

3. Правните аспекти на риска във вътрешния финансов контрол зависят от спецификата на регулацията му в публичния сектор.

В края на първа глава от дисертацията авторът акцентира върху класификацията на риска, като изхожда от обстоятелството, че рискът е категория, която се отличава с универсален и интердисциплинарен характер и че е многообразна категория. Като резултат от изследването докторант Галин Марков стига до обобщението, че рискът е комплексна научна категория, че тя възниква и се развива вследствие на непрекъснатата обмяна между индивидите, техните групи и заобикалящата ги среда, че рискът е всяка възможност, свързана с организационните цели, която зависи от взаимодействието между индивидите, колективите и заобикалящата ги среда.

В обобщение ще отбележа: изложението в глава първа показва, че докторант Галин Иванов Марков познава задълбочено специализираната литература, свързана с разглеждания проблем, може да анализира и обобщава, да прави изводи, да обосновава и предлага решения.

Изложението във *втора глава* на дисертацията оценявам като целенасочено, съдържателно и полезно за правилното разбиране на същността на оценката и управлението на риска във вътрешния контрол на организациите от публичния сектор. В представените четири таблици (№9 - № 12) авторът анализира различни страни на оценката и на управлението на риска, прави съответни разграничения, обосновава изводи и предложения. Акцентът тук е поставен върху същността на публичния сектор, на оценката и управлението на риска в публичния сектор. Въз основа на задълбочен анализ на виждания на отделни наши и чуждестранни автори, дисертантът представя изводи и обобщения, направени са интересни за теорията и практиката уточнения, изказани са определени резерви и препоръки, които са с научен и приложен характер:

1. Оценката и управлението на риска са елемент от съществено значение за вътрешния контрол в публичния сектор

2. Оценката и управлението на риска водят до оптималното функциониране на всяка организация.

3. Значението на дейността по оценката и управлението на риска налага специфични изисквания към кадровия и административния капацитет на звената, които го осъществяват.

4. Основното направление на оценката и управлението на риска в публичния сектор е ефективното, ефикасното и икономичното разходване на обществените фондове.

Изложението в *глава трета* на дисертацията е непосредствено свързано с направените в предходните две глави обобщения и изводи, далени насоки и препоръки. Използвани са подходящи таблици. Въз основа на извършения задълбочен анализ на

особеностите на вътрешния финансов контрол, а също и на преимуществата и недостатъците на препоръчителния подход за оценка и управление на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България, авторът прави теоретични обобщения и изводи, представя основни насоки, предлага методически решения и обосновава препоръки по посока на оптимизиране на препоръчителната методика. Специално внимание е отделено на резултатите от проведеното анкетно проучване на методическите аспекти на оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в Република България. Важен акцент са представените насоки за промяна на констатираните слабости, относно резултатите от проведеното анкетно проучване.

В *заключението* на дисертационната работа са изведени основни резултати от изследването. Макар и в обобщен вид, е представена степенята, до която е доказана тезата на дисертацията и определените в началото на разработката две хипотези:

1. Рискът е научна концепция.

2. Оценката и управлението на риска е процес с концептуален и емпиричен характер.

Представеният *автореферат*, в обем от 42 страници, отразява основните резултати от направените изследвания в дисертационния труд. Като съдържание и качество напълно отговаря на общоприетите изисквания.

Приносите на дисертационния труд, посочени в автореферата, са добре формулирани. Те са резултат от извършеното научно изследване.

Нямам *критични бележки* към представения за становище дисертационен труд. Необходимо е по-голямо изследователско самочувствие и целенасоченост в по-нататъшната научноизследователска и публикационна дейност на автора.

Заключение

Представеният дисертационен труд и свързаните с него автореферат, публикувани научни статии и научни доклади показват, че докторант **Галин Марков** притежава задълбочени теоретични познания и умения за самостоятелно извършване на научно изследване. Дисертационният труд има качества на завършен изследователски труд. Изцяло отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет, гр. Варна. Разработен е със старание, компетентност и стремеж към обективност при анализа и оценката на изследвания проблем. Постигната е яснота на изложението, завършеност и убедителност на изводите, насоките и препоръките. Изпълнени са поставената цел и задачите на дисертационния труд.

Всичко това ми дава основание да дам своята положителна оценка на рецензията дисертационен труд на тема *„Методически аспекти на оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България“* и с пълна убеденост да предложа на уважаемото Научно жури да присъди на **Галин Иванов Марков** образователната и научна степен **„доктор“** в професионално направление 3.8 *Икономика*.

Аз с пълна убеденост ще гласувам за това!

Бургас.

15.09.2019 год.

С уважение:

Проф. д-р Васил Янков/

ДО
Научното жури за придобиване
образователната и научна степен
„доктор”

СТ А Н О В И Щ Е

от проф.д-р ик.н Калю Иванов Донев от Икономически университет
– Варна с научна специалност и научна степен по “Счетоводна
отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност”

О т н о с н о: дисертационен труд за присъждане на образователна и
научна степен “доктор” по професионално направление 3.8 Икономика,
научна специалност “Счетоводна отчетност, контрол и анализ на
стопанската дейност”.

А в т о р на дисертационния труд: Галин Иванов Марков – докторант
на самостоятелна подготовка към катедра „Счетоводна отчетност” на ИУ-
Варна

Т е м а на дисертационния труд: „Методически аспекти на оценката и
управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния
сектор на Република България”

Дисертантът се обучавал по докторска програма на самостоятелна
подготовка към катедра “Счетоводна отчетност” на Икономически
университет по научна специалност “Счетоводна отчетност, контрол и
анализ на стопанската дейност”.

Становището е написано на **основание заповед на Ректора на ИУ –
Варна от 02.07. 2019 г. и Решение на Научното жури от 08.07.2019 г**

1.Общо представяне на дисертационния труд. Структура и съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в съответствие с обхвата,
сложността, предмета и методологията на изследване. Възприетата
структура е подходяща и позволява в логическа последователност и
задълбочено да се изследват основните обекти – исторически,
etimологически, психологични възгледи за риска, правни аспекти, оценка,
управление на риска и др. Обхватът, съдържанието и методиката на
изследване, както и получените резултати на докторанта определят
актуалността и приложимостта на резултатите, съдържащи се в
дисертационния труд. Дисертационният труд е в обем 214 стр. и включва

Увод – 4 стр., три глави изложение – 199 стр., Заключение – 3 стр., Списък на използваната литература – 8 стр., от които 126 бр. монографии, студии и статии, нормативни актове, Консолидирани доклади и указания - 21 публикации в интернет – 28 и Приложения

Дисертационният труд с автор докторант Галин Иванов Марков е изследване насочено към съществуващи литературни източници, както и на социалната практика по отношение същността, оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор. Направените изводи и оценки са ориентирани към доразвитие на теорията за риска, на особеностите на вътрешния финансов контрол, оценка и управление на риска и др., както и към обективизиране на оценките на практиката за неговото управление.

Целта и задачите на изследването /стр. 4-5/ са много добре формулирани и кореспондират с методиката на изследването, както и с предмета и обектите на проучване, анализирани и оценка в дисертационния труд. Предметът и обектът /стр. 5/ на изследването са правилно и прецизно определени, което е позволило на автора задълбочено и научно обосновано да предлага съвременни подходи за оценка и управление на риска и усъвършенствана методика, адаптирана за целите на вътрешния финансов контрол. Изследователската теза /стр.6/ и хипотезите последователно в изложението на разработката се доразвиват, конкретизират и доказват по сполучлив начин.

Чуждите авторски становища и практически изследвания са коректно ползвани и цитирани по възприетия ред. Следователно разработките съдържащи се в дисертационния труд са лично дело на докторант Галин Иванов Марков. Проведеното емпирично изследване с метода на анкетирането позволява да се правят оценки за технологията на оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор.

2. Положителни резултати в дисертационния труд

Научните постижения на автора са насочени към теоретичните основи на оценката и управлението на риска, в т.ч. и във вътрешния финансов контрол. Проведеното емпирично изследване /гл. трета/ е позволило на автора убедително да формулира оценки и предложения за усъвършенстване на методиката за оценка на риска във вътрешния финансов контрол. Резултатите могат да се използват в контролната практика на контролори, вътрешни одитори, ръководни органи от

публичната администрация и др. Изводите и преценките от осъществените анализи и проучвания на литературата и практиката за оценка на риска могат да бъдат оценени като принос за теорията и практиката на оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол. Те представят докторант Галин Марков като учен и изследовател с потенциал да осъществява проучвания и обобщения по актуални за теорията и практиката проблеми. Като научно научни и приложни приноси в дисертационния труд могат да бъдат открити:

- На основата на задълбочен преглед и анализ на голям брой литературни източници и нормативни актове, както и на практиката са формулирани изводи и оценки относно същността на риска. Той е изследван и представен многоаспектно – от гледна точка на исторически и етимологически, психологически, финансово-контролни и правни аспекти. В резултат на това се постига доразвитие на теориите за риска, в т.ч. и този в областта на вътрешния финансов контрол. /стр. 8 – 87/
- Като сполучлив се оценява подходът за диференциране на оценката и управлението на риска за основните видове и форми на контрола. По този начин е постигната по-голяма задълбоченост и конкретност, а това се явява предпоставка за създаване на усъвършенствани методи за оценка и управление на риска във вътрешния финансов контрол. /стр.107-123/
- Осъществено е мащабно емпирично изследване на практиката по оценката и приложимостта на съществуващите методики за оценка на риска. Формулираните, изводи и преценки са актуални и могат да се оценят като методологическа възможност за усъвършенстване на практиката на вътрешните контрольори. Насоките за усъвършенстване на препоръчителната методика /стр.144-203/ могат да бъдат оценени и като предложения за усъвършенстване на практиката и нормативното регламентиране на вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България.

3. Критични бележки и препоръки

- На места в дисертационния труд преобладава описателния за сметка на изследователския подход. Цитирани са становищата на голям брой автори, но не проличава в достатъчна степен критичното отношение на автора към тези становища. Установяват се и някои отклонения от темата, които би могло да се отстранят.

- Освен метода на анкетирането, целесъобразно е да се приложат и други методи за оценка на риска. Така ще се постигне комплексност, по-голяма убедителност и прецизност.

Заключение

Дисертационният труд на тема „ Методически аспекти на оценката и управлението на риска във вътрешния финансов контрол в публичния сектор на Република България” притежава значими по съдържание и възможности за прилагане научни и научно-приложни приноси. Те са актуална и научно аргументирана предпоставка за усъвършенстване теорията и практиката на оценката и управлението на риска. Посочените слабости не намаляват положителните впечатления и достойнства на дисертационния труд, а част от тях могат да се приемат като препоръки за бъдеща работа на автора с цел постигане на още по-значими и задълбочени научни резултати. Това ми дава основание с увереност да предложа на уважаемите членове на Научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор” по професионално управление 3.8 „Икономика”, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност” на докторант Галин Иванов Марков.

16.08.2019 г.

В а р н а

Подпис:

